

Insänt

Sparandets villkor

När detta skrivs i slutet av maj 1981 är det – såvitt nu kan förutses – sexton månader kvar till nästa riksdagsval. Det borde då vara möjligt att föra en saklig debatt om sparandets villkor, en debatt som rimligen främst bör gälla hur penningssparandet skall skyddas för inflationens härjningar och hur man skall motverka den icke avsedda förmögenhetsomflyttning som inflationen medför. Debatten skulle över huvud taget inte behöva föras, om vi levde i ett samhälle med någorlunda konstant penningvärde. Det följande är skrivet med utgångspunkt i att vi inom överskådlig tid får leva med en inflation av storleksordningen tio procent per år.

Då det gäller skatteskalorna är det för ett borgerligt betraktelsesätt självklart att de bör ändras i takt med inflationen. Skatetrycket skall bestämmas av riksdagen, inte av inflationen. För ett borgerligt synsätt borde det vidare vara självfallet, att beskattningen av sparandets avkastning skall anpassas till inflationsgraden, med andra ord att man tillämpar en real beskattning av enskilda personers ränteinkomster och ränteutgifter. Frågan om en allmän övergång till real beskattning håller på att studeras av realbeskattningsutredningen med Gustaf Lindencrona som utredningsman. Utredningen väntas lägga fram sitt betänkande i oktober. Först då kan man ta definitiv ställning till den fråga som skall behandlas här, realbeskattningen av privata ränteinkomster och ränteutgifter.

I detta sammanhang bör framhållas att ett politiskt parti så smått tjuvstartat för att värna om spararnas intressen. Real beskattning föreslås nämligen i folkpartiets förslag till nytt partiprogram, som skall behandlas på landsmötet i höst. Real beskattning innebär ju, att man inte skall ta upp till inkomst eller göra avdrag för den del av räntan som motsvarar inflationen. I

fråga om inteckningslånen heter det i programförslaget: "En real beskattning förutsätter en omläggning av lånen för fastigheter till reallån. Omläggningen kommer då inte att leda till högre boendekostnader för villaägarna. Villaägarnas och hyresgästernas kapitalkostnader fördelas bättre över tiden." Endast en av de femton "programmakarna" har reserverat sig mot övergång till real beskattning.

Vi sparare finner det angeläget, att folkpartiet inför nästa års valrörelse bekräftar, att partiet ställer sig bakom tanken på real beskattning. Vidare bör anges om tanken – liksom republikkravet i socialdemokraternas program – är ett diffust framtidsmål eller om den är avsedd att förverkligas inom tex de två närmaste mandatperioderna. Givetvis är det önskvärt, att även övriga partier deklarerar sin inställning till real beskattning av ränteinkomster och ränteutgifter så snart Lindencronas betänkande hunnit studeras. Vi sparare skulle vidare sätta värde på att alla partier, som på sikt önskar real beskattning, inför 1982 års riksdagsval avhåller sig från vallöften – till villaägare och andra – som kan hindra att en övergång till real beskattning påbörjas under kommande mandatperiod.

Här skall diskuteras några åtgärder för att förbättra spararnas ställning som förts fram i den allmänna debatten och som skulle kunna beslutas redan i höst.

Vi börjar med riksbankschefens förslag hösten 1980 om att bara nio tiondelar av ränteinkomster skall inkomstbeskattas och att motsvarande begränsning skall göras på avdragssidan. Förslaget har helt naturligt stött på patrull hos de stora låntagargrupper som vant sig vid att helt slippa skatt även på den del av räntan som motsvarar den på grund av inflationen uppkomna minskningen av lånets realvärde. I Medborgaren upplystes i våras – som svar på en insändare – att regeringen an-

såg, att den kraftiga marginalskattesänkning som skulle genomföras från och med år 1982 skulle betyda mera för sparare med höga marginalskatter än ett genomförande av riksbankschefens förslag. Resonemanget förefaller egendomligt: det ena goda förskjuter ju inte det andra goda. Vi har nu facit i handen och vet att två av regeringspartierna gett efter för krav från det stora oppositionspartiet att senare lägga marginalskattereformen minst ett år. Är det fel att säga, att trepartiregeringen satte sig mellan två stolar, när den lade riksbankschefens förslag på hyllan? Men än är det inte för sent för Fälldin III att ta upp förslaget i höst med ikraftträdande 1982. För folkpartiet skulle det kunna ses som ett första steg i riktning mot den reala beskattning som man tycks ivra för.

Den 25 mars 1981 föreslog Svenska sparbanksföreningen i skrivelse till regeringen vissa åtgärder för att förbättra spararnas villkor. Förslaget tycks ha förbigåtts med tystnad av massmedia och de politiska partierna. De förslag — särskilt om minskade avdragsmöjligheter — som föreningen fört fram har tydligen varit en het potatis för herrar och damer politiker. Det kan vara anledning att här referera två av huvudförslagen.

Sparbanksföreningen erinrar om att nuvarande sparavdrag på 800 kr för ensamstående och 1 600 kr sammanlagt för makar har varit oförändrat sedan 1975. En uppräknings med hänsyn till inflationen och dagens ränteläge skulle innebära ett sparavdrag på 2 200 resp 4 400 kr. Föreningen föreslår en höjning till minst dessa belopp.

Genom att sparräntor kvittas mot utgiftsräntor blir det ogynnsamt att spara när man har skuldräntor, framhåller sparbanksföreningen vidare. Detta kan motverkas genom att man inför en nedre gräns för utgiftsränteavdrag och sätter denna

gräns vid övre gränsen för sparavdraget, alltså vid 2 200 resp 4 400 kr. Föreningen fogar dock in följande brasklapp: "Man kan inte i någon större utsträckning reducera avdragen för familjer som har finansierat sin bostad med lån utan att det uppkommer svåra sociala problem." Ränteutgifter över de nämnda beloppen upp till 8 000 kr (vilket i dagsläget motsvarar ett skuldbelopp på 50 000 kr) skulle vara fullt avdragsgilla (även för höginkomsttagare). Eventuellt överskjutande ränteutgifter (som inte avser lån för bostad) anses som onormala och skall endast kunna dras av till exempelvis 75 procent. Procenttalet skall vara oberoende av den taxerade inkomsten, något som tydligen anses så självklart att föreningen inte tar upp den frågan.

En kommentar till begränsningen av avdragsrätten. En nedre gräns för avdragsrätten skulle ha en positiv inverkan på hushållens ekonomi genom att användningen av kontokort, checkkrediter och avbetalningsköp motarbetas. Men det gäller att gå varliga fram och börja med en låg undre gräns. Avdragsrätten har blivit något av en helig ko för svenska folket, och man får ibland det intrycket att politikerna är mera angelägna om att skydda låntagarna än att slå vakt om sparandet. Vi sparare kanske måste organisera oss för att få våra intressen tillgodosedda?

När Lindencrona lägger fram sitt betänkande om real beskattning får vi förhoppningsvis en översikt över de många förslag till indexlån som lagts fram under årens lopp — av folkpartiledaren Bertil Ohlin, av liv- och pensionsförsäkringsbolagen etc. Frågan har grundligt utretts i början av 1960-talet av värdesäkringskommittén (med Kjell-Olof Feldt som sekreterare). Kommittén föreslog enhälligt att staten skulle i begränsad omfattning på försök ge ut indexlån, avsedda för privatpersoner.

Efter remissbehandling lade finansminister Gunnar Sträng betänkandet på hyllan, förmodligen med storindustrins och affärsbankernas goda minne.

Under det senaste året har det hänt en hel del som motiverar att regeringen och riksbanken behandlar frågan om indexlån på nytt och ger riksgäldskontoret i uppdrag att ta upp sådana lån. Här behöver bara nämnas att trepartiregeringen och riksbanken genom den inskränkta kvittningsrätten slagit sönder premieobligationsmarknaden. Och inte har läget på premiemarknaden förbättrats av hotet att försämra avdragsmöjligheterna för dem som har över 50 procent marginalskaft och som högbelånat sina premieobligationer. Man kan dessutom ifrågasätta det moraliska i att staten tar upp sparlån, som i många fall inte ens bevarar realvärdet — efter skatt — av lånebeloppet. Många sparare har också tröttnat på att spara långsiktigt på bank. De vill ha ett sparande som är värdesäkrat, även efter skatt. I dagens läge finns — vid sidan av det till beloppet begränsade skattesparandet — ingen annan möjlighet än att staten ger ut indexobligationer. Många som inte vill spara på bank utan som nu placerar lediga pengar i tex konst och frimärken skulle

med glädje köpa indexobligationer. Ett statligt indexlån skulle kunna utformas på följande sätt.

Obligationerna får köpas endast av privatpersoner, högst 50 000 kr per person och emission. Obligationens belopp stiger i takt med konsumentprisindex eller basbeloppet. Räntan, som givetvis blir skattepliktig, sätts till 3,5 procent. Lånetid minst tio år. Med nuvarande regler för beskattning av lös egendom blir skuldökningen skattefri, om obligationen säljs efter mer än fem år.

Vidare borde staten ge ut indexlån avsedda för AP-fonden, SPP och andra pensionsfonder.

Bostadsminister Birgit Friggebo är bland de fjorton folkpartister som förordat "en omläggning av lånen för fastigheter till reallån". Hur vore det om Birgit Friggebo tog upp denna fråga med sin partiledare och med statsministern, så snart Lindencrona lagt fram sitt betänkande? Lycka till, som man säger i folkpartiet.

Än en gång! Mer än ett år återstår till 1982 års val, och frågan om sparandets villkor bör därför kunna debatteras sakligt.

Lennart Lagerström